

יום ירושלים – הרמב"ם – חלק ב'

הרב דודי גרינפלד

הקטעים נערכו בסיוע כותבי העלון השבועי של מרכז מורשת הרמב"ם

אתמול ראינו שמלכות בית דוד וירושלים אינן שלמות אלא בהשלמתה של האחרת. נראה שהשלמה זו מקבלת משמעות ייחודית, מתוך עיון בהגדרתו ההלכתית והפרשנית של הרמב"ם להבחנה השנויה במשנה בין המדינה למקדש, לעניין הלכות שונות:

"כבר ביארנו לך כמה פעמים כי מקדש נקראת ירושלם כולה. ומדינה, שאר ארץ ישראל"
(פירוש המשניות על מסכת ראש השנה ד, א)

לדעת הרמב"ם המשנה אינה מבחינה בין העזרה לשאר ארץ ישראל, אלא בין ירושלים לשאר הארץ. אף על פי שירושלים היא עיר ככל הערים: אנשים גרים בה, מסחר מתנהל בה ואפילו יש בה מוסדות מלוכה וממשל – בעיני הרמב"ם, עיר זו היא מקדש. וכך הדגיש זאת בדבריו הרב צבי יהודה קוק: "ירושלים היא מקדש. את הביטוי מדינה ומקדש, תופס הרמב"ם תפיסה כזאת שירושלים היא מקדש. ירושלים היא בירת המלוכה, בירת המדינה, והיא מקדש, היא כולה בית מקדש. כמוכן יש מדרגות בבית המקדש..."

(שיחות הרב צבי יהודה ליום העצמאות ויום ירושלים (חוברת), עמ' 98)

בירושלים אנו מציינים את המלכות הייחודית שלנו, שאינה מנותקת מהקדושה אלא יונקת ממנה ושואפת אליה. כל עמלה של המלכות הוא להופיע את הקדושה במציאות הממשית. עם זאת, גם הקדושה שבירושלים אינה מושלמת בפני עצמה אלא דווקא על ידי שאנו מממשים את הפוטנציאל של הקדושה הטמון בה, ומגלים אותו בחיים של מלכות וממשלה. ירושלים כמקדש היא מדרגה ממוצעת בין בית המקדש לכלל ארץ ישראל, בכך שהיא כוללת גם את הארציות הממשית וגם את הרוחניות העליונה בכריכה אחת.

הרמב"ם מנה בתור אחד מי"ג העקרים את האמונה בכך שהמשיח יהיה מבית דוד: "והיסוד השנים עשר – ימות המשיח. והוא, להאמין שיבוא ולא יאחר... ומי שמטיל בו ספק או מזלזל דבר – מכזב התורה אשר ייעדה בו בפירוש, בפרשת בלעם ו'אתם נצבים'. ומכלל היסוד הזה, כי אין מלך לישראל אלא מדוד, ומזרע שלמה בייחוד, וכל מי שחולק על דבר המשפחה הזאת – כופר בה' ובדברי נביאיו".

(הקדמות הרמב"ם למשנה, הקדמה לפרק חלק)

נראה ממקומות רבים בכתבי הרמב"ם, שהייחודיות של מלך מבית דוד היא התכונות המיוחדות המושרשות במשפחה זו. מכוח תכונות אלו יש בכוח המלך להנהיג את העם לא רק מבחינה מדינית אלא גם ליצוק בקרב העם תוכן של קדושה. דומה שעיקרון זה נחשב לאחד מיסודות האמונה, משום שהיעדר אמונה במלכות שיכולה להיות מרכבה לשכינה משמעה חוסר אמונה ביכולתם של האידאליים הרוחניים של עם ישראל להופיע במציאות. המלכות קשורה בקשר אדוק עם ירושלים ובית המקדש, שבביל שתהיה מחוברת בקביעות עם תפקידה הייחודי. לא ככל הגויים בית ישראל, ולא ככל הממלכות מדינת ישראל.

ביום ירושלים זכינו לשחרור מקום המקדש, ועלינו להודות לה' על כך בשיר ובהלל. עם זאת, עלינו לא לשכוח את עבודתנו הגדולה לחבר את ממשלתנו ואת אחיזתנו הלאומית בכל רחבי ישראל אל מקור הקדושה. וכן לעורר את עמנו לקראת השלמת תפקידה של המלכות – בניין בית המקדש, אחר כותלנו. מתוך כך נזכה בקרוב בעזרת ה' שתתקיים תפילתנו-שירתנו, "מקדש מלך, עיר מלוכה, קומי צאי מתוך ההפיכה, רב לך שבת בעמק הבכה והוא יחמול עליך חמלה".

עריכת לשון: צופיה גרינפלד

עריכה: ש"י לוי